

Οι δικοί μου Πρόσφυγες

Πολιτισμός / Ζωγραφική & Εικαστικές Τέχνες / Συνεντεύξεις

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου, Επιστημονική Συνεργάτις Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης
Πέπη Χατζηδάκη, Εικαστικός

«Μα ο καθένας ταξιδεύει μοναχός
Μεσ' στην άγνωστη ψυχή του
Ο καθένας στη δική του ξενιτιά
Πολεμάει για τη ζωή του

Οι δικοί μου ξένοι
Είν' οι αγαπημένοι

Οι δικοί μου άνθρωποι
Της καρδιάς μου οι τόποι»

Χάρις Αλεξίου, Το παιχνίδι της αγάπης (1998)

Τους βλέπω μπροστά μου. Έναν έναν. Με πρόσωπο συννεφιασμένο, δίχως όνομα.

Με τη ψυχή να κουβαλά παραδόσεις από τα βάθη των αιώνων, σε μια Οδύσεια δίχως τέλος και αρχή...

Κι όμως, η έννοια του ξένου, του άλλου και του διαφορετικού στην Ορθόδοξη παράδοση, ορίζει πως στο πρόσωπο του άλλου συναντούμε τον ίδιο το Χριστό, που κατήργησε τον ίδιο το θάνατο. Και είναι τότε που ο φόβος απέναντι στον άλλον, ηττείται κατά κράτος από την έκκληση «Δος μοι τούτον τον ξένον» γιατί, «*Πρόσφυγας είμαι κι εγώ*», μουρμούριζε ο παπα-Γιάνναρος ζωγραφίζοντάς τον, *“πρόσφυγας, μ’ έδιωξαν από τα χώματά μου, πέρα από την ήμερη γλυκοαίματη Θράκη, και σκαρφάλωσα εδώ, στ’ άγρια ηπειρώτικα βουνά, και μάχουμαι και δέρνουμε να κάμω τα θεριά ανθρώπους. Πρόσφυγας είναι κι ο Χριστός στη γης ετούτη και πρόσφυγα θα τον ζωγραφίσω”*» [1].

Τη συνάντησα ανάμεσα στις φιγούρες της, την άκουσα να λέει: «Οι Έλληνες ξέρουμε από προσφυγιά, θέλω να κάνω κάτι γι' αυτούς τους ανθρώπους γιατί έχασαν τα πάντα, αλλά δεν χάθηκαν. Γι' αυτό και τους αφιερώνω αυτή την Έκθεση

». Έτσι, «Μία Βόλτα στην ΟΑΚ» έκαναν αναρίθμητοι μαθητές με αφορμή την Έκθεση «Οι δικοί μου Πρόσφυγες», της Εικαστικού κ. Πέπης Χατζηδάκη, που φιλοξενείται στο Ίδρυμα της ΟΑΚ, έπειτα από πρόταση του Γενικού Διευθυντή, Δρος Κωνσταντίνου Ζορμπά.

Γιατί η Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης που είναι ταγμένη στην ειρήνη-παραμένοντας πάντοτε πιστή στ' όνομα του ιδρυτού της- βγάζει τις παρωπίδες του φόβου και της υποκρισίας από τους ανθρώπους, έχοντας διάσταση οικουμενική και ενεργή δράση πάνω στο φλέγον προσφυγικό ζήτημα. Ένα Ίδρυμα που αισίως εορτάζει τα 50 του έτη δράσης και προσφοράς στην κοινωνία. Μισός αιώνας αγωνίας κι αγώνα για την καταλλαγή και τη συμφιλίωση των λαών... « Γιατί αν γλιτώσει το παιδί, υπάρχει ελπίδα...».

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου: «Προσεύχομαι στα πράγματα για να με δώκουν ζωή», έλεγε ο παίζω-γράφος της Θεσσαλονίκης Νίκος-Γαβριήλ Πεντζίκης. Πώς αισθάνεστε που δίνετε ζωή σε ένα άψυχο υλικό;

Εικαστικός Πέπη Χατζηδάκη: Η αλήθεια είναι πως όταν κατασκευάζω κάτι, μόνο αυτό δεν σκέφτομαι. Το στριφογυρίζω στα χέρια μου, το κόβω, το τρίβω, το καρφώνω, το βάφω κι όταν στο τέλος το βλέπω, πάντα αναρωτιέμαι: πώς; Κι αυτό γιατί όταν δημιουργώ δεν υπάρχει η ψυχρή λογική να επιβλέπει και να καταγράφει κάπου τις κινήσεις και τα στάδια της δουλειάς σε όλο τους το εύρος. Το συναίσθημα, όταν το έργο ολοκληρώνεται κι έχει την επιθυμητή έκβαση, είναι χαρά.

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου: Ποια ήταν η κινητήριος δύναμη που σας συγκίνησε και σας ώθησε, ώστε να εκφράσετε εικαστικά το φλέγον -κατά τις ημέρες μας και όχι μόνο- προσφυγικό ζήτημα; Από πού αντλήσατε την έμπνευσή σας;

Εικαστικός Πέπη Χατζηδάκη: Μα τα τελευταία χρόνια, είναι κάτι που ακούμε και βλέπουμε συνεχώς. Απλά, αυτά τα γεγονότα που φτάνουν στα μάτια και τα αφτιά μας είναι δραματικά, τραγικά. Έχω λυπηθεί κι έχω κλάψει όπως όλοι γι' αυτές τις ψυχές, αλλά δεν έχω εμπνευστεί. Το καλοκαίρι του 2016 όμως, διάβασα πως το μεγαλύτερο βαθμό για να εισαχθεί σε ανώτατη σχολή, συγκέντρωσε ένας Σύριος. Ένα παιδί που στα 14 χρόνια του είχε φτάσει στην πατρίδα μας μαζί με άλλους πρόσφυγες, αλλά χωρίς κανένα συγγενή κοντά του και μέσα σε τέσσερα χρόνια τελείωσε το σχολείο του και άριστευσε. Το άλλο περιστατικό είναι όταν την ίδια χρονιά είδα στους Παραολυμπιακούς αγώνες, αρχηγό και σημαιοφόρο της Ελληνικής αποστολής έναν Σύριο, επίσης, σε αναπηρικό καροτσάκι. Δεν είχε καθόλου πόδια, μόνο κορμό... Αυτά τα δύο περιστατικά είναι και η αφορμή και η έμπνευση για τους δικούς μου Πρόσφυγες. Είναι η άλλη όψη του νομίσματος που έχει μέλλον κι ελπίδα.

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου: Η ορθόδοξη παράδοση χαρακτηρίζεται από οικουμενικότητα και σεβασμό στον άλλον και τον διαφορετικό. Για ποιους λόγους αποδεχθήκατε την πρόταση της Ορθοδόξου Ακαδημίας

Κρήτης (ΟΑΚ), ώστε να εκτεθούν τα έργα σας στις εγκαταστάσεις του Ιδρύματος αυτού;

Εικαστικός Πέπη Χατζηδάκη: Γνωρίζω, παρακολουθώ όλα αυτά τα χρόνια το πλούσιο έργο της Ορθόδοξης Ακαδημίας. Το ότι δεν έχει στεγανά και παρωπίδες, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα να δέχεται και να επικοινωνεί με ανθρώπους από όλον τον κόσμο, με διαφορετικά πιστεύω ή αντιλήψεις και πεποιθήσεις. Από αυτόν τον χώρο έχουν περάσει κι έχουν καταθέσει τις ιδέες τους οι μεγαλύτερες προσωπικότητες της εποχής μας, Έλληνες και ξένοι. Επιστήμονες, καλλιτέχνες, θρησκευτικοί ηγέτες, μαθητές και δάσκαλοι. Θεωρώ πραγματικά μεγάλη τιμή την πρόσκληση που μου έγινε για να παρουσιάσω το έργο μου εδώ και με αυτόν τον τρόπο να μπει και το δικό μου λιθαράκι δίπλα σε αυτά όλων των φωτισμένων προσωπικοτήτων που προανέφερα.

Για όλους
αυτούς
που έχασαν
τα πάντα,
αλλά που
δεν
χάθηκαν...

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου: Κατά την παραμονή των έργων σας στην Ορθόδοξο Ακαδημία Κρήτης (ΟΑΚ), τί αποκομίσατε από την επίσκεψη των σχολείων και την επαφή σας με τα παιδιά; Ποιες στιγμές ξεχωρίζετε και σας έχουν συγκλονίσει;

Εικαστικός Πέπη Χατζηδάκη: Πράγματι εντυπωσιάστηκα από τη δουλειά των εκπαιδευτικών που φάνηκε στα παιδιά από τη συμπεριφορά τους, τις ερωτήσεις τους, το ενδιαφέρον και την προσοχή που έδειξαν κατά την ξενάγηση. Επίσης, το ότι γνωρίζουν τις διαφορές ανάμεσα σε διαφορετικές και δύσκολες έννοιες, όπως π.χ. ανάμεσα στον πρόσφυγα και τον μετανάστη. Και μιλάμε για παιδάκια

Τετάρτης Δημοτικού! Και βέβαια αξέχαστη στιγμή, όταν, ένα κοριτσάκι με πλησίασε και μου είπε: «Είμαι κι εγώ παιδί του πολέμου από τη Συρία και με λένε Γιασμίν».

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου: Στις ημέρες μας περνάμε κρίση αξιών -μία κρίση βαθύτερη της οικονομικής- που οδηγεί στην άνοδο της ακροδεξιάς με το φάντασμα του φασισμού να πλανάται πάνω από την Ευρώπη. Ποια είναι η προσφορά της Τέχνης απέναντι σε αυτή τη στείρα πραγματικότητα;

Εικαστικός Πέπη Χατζηδάκη: Οι καιροί που ζούμε, ναι, είναι σκοτεινοί και στα σκοτάδια ξυπνάνε φαντάσματα και δαιμονικά. Πράγματα που θεωρούσαμε διαγεγραμμένα, θαμμένα βαθιά στο παρελθόν, ζωντανεύουν, μας απειλούν και μας στοιχειώνουν. Ζούμε καταστάσεις πρωτόγνωρες, δύσκολες έως και αβάσταχτες. Η συμβολή της Τέχνης; Αναγκαία, απαραίτητη και καταλυτική. Πάντα στην Τέχνη στρεφόμαστε για να ηρεμήσουμε ή να αποφορτιστούμε ή να ξεφύγουμε για λίγο από τα προβλήματα, με το να ακούσουμε την αγαπημένη μας μουσική, να διαβάσουμε ένα βιβλίο, να δούμε μια ταινία ή ακόμα να ακουμπήσουμε το βλέμμα σ' έναν πίνακα ή ένα γλυπτό απέναντί μας και να ταξιδέψουμε για λίγο. Συνειδητά ή ασυνείδητα στην Τέχνη αναζητάμε τις ισορροπίες μας.

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου: Η Τέχνη έχει τη δύναμη ν' αφυπνίσει τις κοιμισμένες συνειδήσεις;

Εικαστικός Πέπη Χατζηδάκη: Δεν ξέρω αν μπορεί μόνη της η Τέχνη να καταφέρει αυτό το πολύ δύσκολο έργο. Οπωσδήποτε ναι, μέχρι ένα μεγάλο ποσοστό, αλλά γι' αυτό χρειάζεται και το ανθρώπινο δυναμικό και όπως έλεγε και ο Μάνος Χατζιδάκις και η ύπαρξη μιας πιο στέρεης παιδείας.

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου: «Οι δικοί μου Πρόσφυγες». Γιατί δώσατε τούτο τον ποιητικό τίτλο στην εν λόγω Έκθεσή σας; Πόσο «δικοί μας» είναι, εκείνοι που θεωρούμε ως «ξένους» προς εμάς;

Εικαστικός Πέπη Χατζηδάκη: Ονόμασα έτσι αυτή μου την ενότητα γιατί έχει τύχει να γνωρίσω τέτοιους ανθρώπους ή να ακούσω από τρίτους για παρόμοιες περιπτώσεις ατόμων με αξιοπρέπεια, με παιδεία, με ευγένεια και περηφάνια. Αυτά τα στοιχεία θέλησα να δείξω με τη δουλειά μου. Και μαζί με αυτά, το ότι βρήκαν τη θέληση και τη δύναμη να γυρίσουν σελίδα και να προχωρήσουν στη ζωή τους. Το ότι δεν αφέθηκαν να τους καταπιεί και να τους αφανίσει το δράμα τους, αλλά αντίθετα το έκαναν κινητήρια δύναμη για να συνεχίσουν να υπάρχουν. Είναι αυτοί που έχασαν τα πάντα, αλλά που δεν χάθηκαν.

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου: Οι περισσότερες μορφές της Έκθέσεώς σας, έχουν τα μάτια καλυμμένα με κόκκινο μαντήλι, ενώ όλες φορούν πλούσιες στολές που παραπέμπουν σε ιδιότητα ευγενείας και βασιλική καταγωγή. Τι κρύβεται πίσω από αυτούς τους συμβολισμούς;

Εικαστικός Πέπη Χατζηδάκη: Το ότι έχουν δεμένα τα μάτια, συμβολίζει το φόβο και τον πανικό που τους έχει τυφλώσει. Αυτός ο πανικός που αισθανόμαστε όταν συμβαίνει η πλήρης καταστροφή και στα επόμενα λεπτά όλα έχουν χαθεί. Τότε δεν ξέρουμε τι να κάνουμε και ούτε προς τα πού να πάμε. Τρέχουμε στα τυφλά. Επίσης, συμβολίζει και το φόβο του άγνωστου, την απόγνωση, το πένθος, τη ντροπή. Συναισθήματα που αν δεν τα ξεπεράσουν, δεν αφήνουν το μαντήλι να βγει από τα μάτια τους. Εδώ να πω, πως «πιστεύω μου» είναι ότι εμείς οι Έλληνες που σαν

λαός γνωρίζουμε πολύ καλά τι σημαίνει ξεριζωμός και προσφυγιά, χρέος έχουμε να βοηθήσουμε όσο μπορούμε να το πετάξουν από τα μάτια τους αυτό το μαντήλι και να αρχίσουν σιγά-σιγά να βλέπουν φως. Όσο για τα στολισμένα ρούχα, με αυτόν τον τρόπο θέλησα να δείξω την πλούσια και μακραίωνη ιστορία που φέρει αυτός ο λαός και όχι μόνο. Κουλτούρα, ήθη, έθιμα, τραγούδια, παραμύθια, ότι χαρακτηρίζει και ταυτολογεί μια κοινωνία, τα φέρουν άφθονα μέσα τους κι αυτά είναι τα αληθινά τους στολίδια.

Δρ Μαρία Χατζηαποστόλου: Τί σας εμπνέει; Από πού αντλείτε ιδέες ή ιστορίες για να φτιάξετε τα έργα σας;

Εικαστικός Πέπη Χατζηδάκη: Αγαπώ πολύ τους αρχαίους πολιτισμούς και ιδιαίτερα αυτούς της Λεκάνης της Μεσογείου. Επίσης, από τη Βυζαντινή Τέχνη πήρα την αγάπη για τα καθαρά και φωτεινά χρώματα. Όμως αυτό που πράγματι με έχει καθορίσει σαν καλλιτέχνη, είναι η καταγωγή μου. Η ιδιαίτερη πατρίδα μου, η Κέα, με «προίκισε» με τόσα στοιχεία, εικόνες, ακούσματα, που τα φέρω μέσα μου και ασυνείδητα τα αποτυπώνω στο χαρτί και το ξύλο μου. Άλλωστε και σαν άνθρωποι οι Κείοι, διακρινόμαστε για την υπερβολή, τη μυθοπλασία και την υπέρμετρη φαντασία, πράγματα που υπάρχουν και στα έργα μου.

1. Νίκου Καζαντζάκη, Οι Αδερφοφάδες. - Θέλει, λέει, να 'ναι λεύτερος. Σκοτώστε τον!, εκδ. Καζαντζάκη, Αθήνα 2009, σ. 143.

<http://bit.ly/2EYK76a>